

Úloha cirkevných škôl pri formovaní kresťanského hodnotového systému detí a mládeže.

PaedDr. Ján Dravecký, PhD., Biskupstvo Spišské Podhradie - Školský úrad a Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Anotácia:

Príspevok má dve časti. V prvej sme sa pokúsili odpovedať na otázky: Čo sú hodnoty, hodnotový systém a aký je základ hodnotového systému? Na základe čoho si človek vyberá životné priority, čím je ovplyvnený výber priorít? Ako hodnotový systém (hierarchia hodnôt) ovplyvňuje život človeka? Charakterizujeme hodnototvorný proces a činitele, ktoré ho ovplyvňujú. V druhej časti sa zmieňujeme o rodine a škole ako o dôležitých činiteľoch, ktoré formujú hodnoty u detí a mládeže. Vychádzajúc z cieľov výchovy a vzdelávania v školách charakterizujeme „všeľudské“ hodnoty, ktoré má za úlohu rozvíjať štátna škola. Poukazujeme na poslanie a úlohu cirkevnej (katolíckej) školy so stručným uvedením cieľov kresťanskej výchovy, od ktorých sa odvíja formácia kresťanských hodnôt detí a mládeže.

Úvod.

Každý človek sa navonok prejavuje tým, že vstupuje do vzťahov. Človek si vytvára vzťahy s inými ľuďmi (sociálne prostredie), vstupuje do vzťahov s okolitým materiálnym svetom (živá aj neživá príroda) a nejakým spôsobom si formuje vzťah k transcendentnu – k tomu, čo sa vymyká zmyslovému a rozumovému poznaniu. Uvedené vzťahy, ich kvalita a dynamika, sú závislé od vlastností, ktorými človek disponuje. Sú to vlastnosti telesné a duševné. K duševným môžeme priradiť vlastnosti kognitívne, morálne, estetické, vôľové a citové. Vrodené, ale aj získané. Jednotlivé vlastnosti majú rozličný význam v živote človeka a v jeho vzťahu s prostredím. Niektoré vlastnosti sú krátkodobé, dočasné, premenlivé, iné sú trvanlivejšie, niektoré sa prejavujú v zriedkavých situáciách, iné sú všeobecnejšie.³ Jednotu týchto vlastností, typických pre daného jedinca, prejavujúcu sa jeho správaním a konaním, označujeme pojmom *o s o b n o s ť*.⁴ Uvedené vlastnosti spolu navzájom súvisia, vytvárajú jednotu, ktorá charakterizuje osobnosť. Môžeme tak hovoriť o typoch osobností.

Psychológia pozná viacero typológií osobností. Kačáni, V.⁵ delí vlastnosti osobnosti do týchto piatich skupín:

- **aktivačno-motivačné vlastnosti:** predstavujú *sústavu hodnôt*, na základe ktorých jednotlivec riadi a usmerňuje svoje správanie vo vzťahu k realite vonkajšieho sveta. Medzi základné aktivačno-motivačné vlastnosti patria: pudy, potreby, záujmy, zvyky, ideály, životné plány.
- **vzťahovo-postojové vlastnosti:** predstavujú *systém hodnôt*, ktoré jednotlivec uplatňuje vo svojej spoločenskej aktivite. Tu patria: postoje, citové vzťahy, charakter, svetonázor, náboženstvo – viera.

³ ĎURIČ, L., ŠTEFANOVIČ, J. a kol.: *Psychológia pre učiteľov*. Bratislava : SPN, 1977, s. 134

⁴ Porov.: NAKONEČNÝ, M.: *Lexikon psychologie*. Praha : Vodnář, 1995, s. 114 – 115.

⁵ Porov. KAČÁNI, a kol.: *Základy učiteľskej psychológie*. Bratislava : SPN, 2004, s. 77 – 78.

- **výkonové vlastnosti:** predstavujú kvalitu a kvantitu, čo jednotlivec dokáže, vyjadrujú, aké má predpoklady na riešenie zložitých situácií. Tu patria: inštinkty, poznatky, schopnosti.
- **sebaregulačné vlastnosti:** vyjadrujú, do akej miery človek vie riadiť a ovládať svoje správanie, aký si vytvára obraz o sebe. Patria tu: vôľové vlastnosti, sebauvedomenie, sebahodnotenie a svedomie.
- **dynamické vlastnosti:** charakterizujú priebeh prežívania a správania z hľadiska intenzity a tempa, čo vyjadruje temperament človeka.

Všimnime si prvé dve skupiny vlastností: aktivačno-motivačné a vzťahovo-postojové vlastnosti. Predstavujú sústavu, či systém hodnôt, na základe ktorých sa jednotlivec uplatňuje v spoločnosti a na základe ktorých jednotlivec riadi a usmerňuje svoje správanie k vonkajšiemu svetu. (Ďalšie tri skupiny vlastností určujú mieru, kvalitu a kvantitu správania a konania človeka).

Hodnoty a výchova k hodnotám

Pojem „hodnota“ sa v modernej pedagogike a psychológii často používa. Problematikou hodnôt sa zaoberá axiológia⁶. Ak hovoríme o hodnotách, tak máme na mysli hodnoty vo vzťahu k niekomu alebo k niečomu. Hodnotu človek poznáva rozumom, citom a vôľou. Aby dosiahol hodnotu – to, čo považuje za hodnotné – to sa usiluje, namáha, ba až zápasí. Človek, pre ktorého má v živote význam taká hodnota, ako je napr. auto, a nie hocikaké auto, dokáže sa zrieknuť mnohých iných vecí, aby si na takéto auto našetril. Sú aj takí, čo nešetria, ale auto chcú, tak kradnú!

Len stručne tu uvedieme, že – podľa viacerých aspektov – rozoznávame niekoľko druhov hodnôt:

- **materiálny hodnoty** – pri nich ide predovšetkým o predmety, veci a javy majúce spotrebný charakter (dom, oblečenie, auto, televízor,...)
- **duchovné hodnoty** – uspokojujú potreby a záujmy ľudí, ale samy sa nespotrebovávajú; ide o hodnoty viažuce sa na výchovný, vzdelávací a kultúrny proces, ktorý súvisí s vedou, umením a vierou
- **politické hodnoty** – súvisia s politickým systémom krajiny (politickou hodnotou môže byť demokratické usporiadanie spoločnosti, slobodné voľby, sloboda prejavu, a pod.)
- **etické, mravné hodnoty** – súvisia s mravnými normami ľudského správania a konania (hodnotou je život, pokoj, charakternosť, čestnosť, pravda,...)
- **estetické hodnoty** – vyjadrujú estetické hodnotenie krásy, ktorú možno pozorovať v prírode, alebo v dielach človeka (hudobné, výtvarné, technické diela, krásy prírody)
- **sociálne hodnoty** – súvisia so životnými istotami, so starostlivosťou o zdravie, s demografickým rozvojom spoločnosti, so zabezpečením v prípade choroby, staroby a pod. (významnou sociálnou hodnotou je rodina, deti, manželstvo muža a ženy,...)

Treba si uvedomiť, že hodnotu môže mať pre človeka čokoľvek: veci, udalosti, vzťahy, poznatky, iní ľudia, slová, znaky... Každý človek si tú istú vec, udalosť, vzťah, poznatok... uvedomuje inak. Stáva sa, že si mnohé hodnoty neuvedomujeme, najmä keď „fungujú“ celkom samozrejme... Napríklad zdravie. To, akú má hodnotu si začneme uvedomovať, až

---

⁶ Axiológia – všeobecná teória hodnôt a hodnotenia.

Úloha cirkevných škôl pri formovaní kresťanského hodnotového systému detí a mládeže

keď upadneme do choroby. Alebo rodina. To, akú má hodnotu si mnohí uvedomia, až keď sa im rodina rozpadne. Mohli by sme vymenovať mnohé iné hodnoty: pokoj – mier, blahobyt, láska,...

Hodnoty majú v živote človeka veľký význam. V čom predovšetkým?

- hodnoty napomáhajú dozrievaniu človeka

prostredníctvom hodnôt dokáže človek realizovať svoj plnohodnotný a zmysluplný život

vďaka hodnotám človek vie prežívať utrpenie

hodnoty pomáhajú v hľadaní zmyslu života

hodnoty ovplyvňujú životný štýl človeka (tzv. zdravý životný štýl, kresťanský životný štýl, život bezdomovca)

hodnoty ovplyvňujú činy a vlastnosti človeka

Každý z nás, každý človek má osvojené nejaké hodnoty, podľa ktorých sa v živote usiluje správať, riadiť a konať. Hovoríme, že človek uznáva, či disponuje určitou sústavou hodnôt. Na označenie tejto skutočnosti sa používa viac kategórií: hierarchia hodnôt, hodnotová pyramída, hodnotový rebríček, hodnotový systém... Usporiadať všetky hodnoty, podľa ktorých sa v živote riadime, do nejakého očíslovaného zoznamu – poradia je asi ťažko možné. Predsa len, ak sa zamýšľame nad zmyslom života človeka a ľudstva, nad príčinami nášho bytia, nad otázkami „posledného cieľa“ – nevyhneme sa otázke, čo je najvyššou hodnotou. Čo si mám vo svojom živote najviac vážiť? Pre čo, pre akú hodnotu sa oplatí žiť dôstojný život, obetovať seba prípadne svoje veci (peniaze, majetok,...).

Od najvyššej hodnoty sa odvíjajú ďalšie – do hĺbky a do šírky. Tak si vytvárame akúsi pyramídu hodnôt, usporiadaný systém hodnôt, priority v hodnotách...⁷ Systém hodnôt môže mať charakter pyramídy s jedinou hodnotou na vrchole, alebo obdĺžnika, kde popri sebe stojí viac približne rovnocenných hodnôt. Max Scheler⁸ vypracoval hierarchickú stupnicu hodnôt: najnižšie sú hodnoty príjemného a nepríjemného, nasledujú hodnoty biologické, hodnoty duchovné (kultúrne) a najvyššie je svätosť ako najvyšší stupeň hodnotenia. Podľa M. Schelera je základný spôsob poznania hodnôt ich prežívanie/precítanie.

Ako sme v krátkosti uviedli, hodnotový systém má pre človeka veľký význam. Je preto veľmi dôležité, aké hodnoty si mladý človek osvojí, s akými hodnotami sa stotožní, ako si tieto hodnoty usporiada – aký rebríček hodnôt si vytvorí. Hodnotový systém normálneho človeka by mal z psycho-hygienického hľadiska zodpovedať trom nasledujúcim požiadavkám:⁹

- a) hodnotový systém má byť vnútorne konzistentný s celou osobnosťou – človek má mať dôveru vo vlastné hodnoty

hodnotový systém má byť realistický a do určitej miery pružný – hodnoty sa majú v živote uplatňovať, nemajú byť utópiami; hodnoty majú zostávať relatívne stále, ale majú sa prispôbovať zmenám v človeku a jeho okolí (napr. vznik manželstva, narodenie dieťaťa – vedie k zmenám v hodnotovom systéme).

hodnotový systém, podľa ktorého človek žije, má prinášať človeku uspokojenie

⁷ Porov. VAJDA, J.: *Úvod do etiky*. Nitra : Enigma, 2004, s. 124

⁸ Max Scheler, (1874 – 1928), nemecký filozof, významný predstaviteľ nemeckého duchovného života, venoval sa náuke o poznaní, etike, filozofii náboženstva akultúry a axiológii.

⁹ GRÁC, J.: *Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže*. Bratislava : SPN, 1979, s. 46.

Človek žije v rodine, v kruhu priateľov, dieťa – chlapec a dievča medzi spolužiakmi, v pracovnom spoločenstve, v spoločenstve veriacich, v národe... V každom ľudskom spoločenstve sú uznávané a rešpektované isté hodnoty. V súčasnosti však existujú aj také tvrdenia, ktoré popierajú jestvovanie hodnôt v dnešnej modernej spoločnosti (tzv. hodnotový nihilizmus). Moderný človek dnes vníma hodnoty zväčša ako niečo subjektívne, t. j. že pre každého človeka môže byť hodnotou niečo iné. Dá sa tak hovoriť o neexistencii objektívnych hodnôt v súčasnom svete, čo môžeme označiť ako jeden z prejavov krízy hodnôt.

Činitele vplývajúce na formáciu hodnôt

V súvislosti s problematikou formovania hodnotového systému človeka je namieste otázka: čo a kto vplýva na kvalitu hodnotového systému detí a mládeže, na to aké hodnoty si mladý človek osvojí? Pokúsme sa na túto otázku krátko odpovedať.

Najprirodzenejším prostredím pre človeka, v ktorom sa formuje hodnotový systém je rodina. Dobre fungujúca rodina zohráva dôležitú úlohu. Rodina vychováva tým, že je. Je najlepším usporiadaním, v ktorom môžu byť deti vychovávané tak, aby sa stali zrelými dospelými. Každý rodič by mal pevne a s dôverou vychovávať svoje deti k základným hodnotám ľudského života. Blahoslavený Ján Pavol II. v apoštolskej exhortácii „*Familiaris consortio*“ píše: „Deti majú vyrásť v správnej slobode voči hmotným hodnotám, aby vedeli prijať aj jednoduchý a striezlivý spôsob života v tom presvedčení, že človek je viac hoden pre to čím je, než pre to, čo má...“¹⁰ Cirkev v pastorálnej konštitúcii II. vatikánskeho koncilu „*Gaudium et spes*“ – O Cirkvi v súčasnom svete učí: „Rodina je akosi školou úplnej ľudskosti. Lenže aby mohla dosiahnuť plnosť svojho života a poslania, vyžaduje sa dobrodušné dorozumenie a spoločná zhoda medzi manželmi, ako aj svedomitá spolupráca rodičov na výchove detí.“¹¹ Ako to so spoluprácou rodičov pri výchove detí na Slovensku vyzerá, ilustrujú tieto štatistické údaje: V roku 2010 bolo uzavretých 25 415 manželstiev (v porovnaní s rokom 2009 o 941 menej). Rozviedlo sa 12 015 manželských dvojíc. Na 100 uzavretých manželstiev tak pripadlo 47 rozvodov. Hlavné príčiny rozvratu manželstiev sú rozdielnosť pováh, názorov a záujmov. Priemerná dĺžka trvania rozvedeného manželstva sa zvyšuje, kým v roku 1993 to bolo 10,6 roka, v roku 2009 sa zvýšila na 14,4 roka. V roku 2009 bolo najviac rozvádzajúcich sa mužov vo veku 35 - 39, ženy boli vo vekovej kategórii 30 - 34.¹² Štatistiky neuvádzajú, koľko detí žije s jedným rodičom v neúplnej rodine, pretože ich rodičia nikdy manželmi neboli. Deti počali a porodili v nemanželskom zväzku. Takýto rozvrat rodiny – ináč to nemožno charakterizovať – má dlhodobu veľmi nepriaznivý vplyv na výchovu detí. Z pohľadu utvárania hodnotového systému detí a mládeže môžeme smelo hovoriť o deformáciách, následky ktorých sa v spoločnosti naplno začínajú prejavovať.

K ďalším významným činiteľom formácie hodnotového systému detí a mládeže môžeme zaradiť médiá (printové a elektronické: rozhlas a televízia, internet), detské a mládežnícke spolky a združenia (kultúrne, športové,...), Cirkev a školy. Medzi všetkými výchovnými

¹⁰ JÁN PAVOL II. : *Familiaris consortio*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993, s. 72

¹¹ *GAUDIUM ET SPES – O Cirkvi v súčasnom svete*. In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993 ods. 52 – s. 287.

¹² Rozvodovosť na Slovensku. In.: <http://www.rozvod-rozchod.sk/rozvodovost-vna-slovensku/d-1082/p1=1209> (23.10.2011)

prostriedkami má osobitný význam škola. My sa budeme v ďalšej časti venovať úlohe škôl, a to osobitne cirkevných škôl, pri formácii hodnotového systému detí a mládeže.

Všetci rodičia majú povinnosť vychovávať svoje deti. Má im pri tom pomáhať celá spoločnosť, pričom je povinnosťou občianskej spoločnosti chrániť povinnosti a práva rodičov.¹³ Školu môžeme vo všeobecnosti charakterizovať ako inštitúciu, ktorá je nástrojom spoločnosti – štátu (ak ju zriaďuje štát) a cirkvi (ak je zriaďovateľom cirkvi) pri výchove detí a mládeže – a ktorá má byť nápomocná rodičom pri výchove ich detí. To, na čo pri výchove detí zabúdajú rodičia, prípadne čo zanedbávajú, alebo na čo sami nestačia, má doplniť škola, pretože výchova detí nie je len čisto súkromná vec rodičov. Vyplýva to z toho, že výchova je neoddeliteľne spojená so starostlivosťou o zachovanie celej spoločnosti a jej kultúry.

Škola a formácia hodnôt

Výchovné inštitúcie, a školy takými sú, sú teda prostriedkami na dosiahnutie výchovných cieľov. Výchovné ciele treba mať skôr, než sa začne vychovávať. Kto vychováva, musí vedieť, k čomu má alebo chce vychovávať. Až potom má zmysel hľadať metódy, ktorými by sa mali ciele dosiahnuť. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní v ustanovení § 4 taxatívne vymenúva ciele výchovy a vzdelávania v základných a stredných školách. Tie sú záväzné pre všetky školy a školské zariadenia zaradené do siete škôl a školských zariadení, bez ohľadu na to, kto je ich zriaďovateľom. Krátko si všimnime, o aké ciele ide:

- a) získať vzdelanie podľa zákona – ako vidíme, vzdelanie sa má stať hodnotou!
- získať kompetencie (spôsobilosti) v rôznych oblastiach (komunikačné schopnosti, používanie IKT, matematická gramotnosť, sociálne zručnosti,...)
- ovládať anglický jazyk (!) a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk -> ovládať cudzí jazyk je hodnota!
- rozvíjať manuálne zručnosti, tvorivé a umelecké schopnosti
- posilňovať úctu k rodičom, k ostatným osobám, ku kultúrnym hodnotám, tradíciám,...
- získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám
- pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti (duch porozumenia a znášanlivosti, rovnosť muža a ženy, náboženská tolerancia, priateľstvo medzi národmi,...)
- naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť, byť pripravený prevziať na seba zodpovednosť, pracovať v skupine
- naučiť sa kontrolovať a regulovať svoje správanie, chrániť si zdravie, rešpektovať všeľudské etické hodnoty

Keby školy uvedené ciele splnili, zo školy by nám do života odchádzali absolventi vybavení „všeľudskými“ hodnotami. To preto, že uvedené ciele sledujú výchovu človeka – občana bez náboženskej príslušnosti vyznávajúceho „všeľudské“ morálne hodnoty, etiku. Všimnime si, že uvedené ciele nezasahujú do náboženskej, svetonázorovej a mravnej identity rodiny. Náboženská výchova sa „ponecháva“ na rodinu, prípadne na cirkvi. Významné miesto tu majú cirkevné školy, teda školy zriadené cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Medzi cirkevné školy podľa zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve patria aj školy zriaďované Katolíckou cirkvou – jej subjektmi. V ďalšej časti preto budeme takéto školy označovať ako katolícke školy.

---

¹³ Deklarácia *GRAVISSIMUM EDUCATIONIS* – O kresťanskej výchove. In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu II. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993, s. 287 -288, čl. 3.

Katolícka škola a jej úloha pri formovaní kresťanských hodnôt

Všimnime si, čo o poslaní škôl hovorí Katolícka cirkev. „Škola má za poslanie bedlivo sa snažiť *cibriť rozumové schopnosti, rozvíjať správny úsudok, oboznamovať s kultúrnym dedičstvom, ktoré nadobudli predchádzajúce generácie (transmisia kultúry), pestovať zmysel pre hodnoty, pripravovať na budúce povolanie a umožniť vzájomné porozumenie...*“¹⁴ O katolíckej škole koncilová deklarácia uvádza, že „sleduje tie isté kultúrne ciele a ľudskú výchovu mládeže ako ostatné školy“¹⁵. No dodáva, že pre katolícku školu je charakteristické, že „*utvára u svojho žiactva ovzdušie preniknuté duchom slobody a lásky podľa evanjelia,... umožňuje mladým ľuďom, aby sa s vývinom ich osobnosti zároveň vzráňalo aj nové stvorenie, ktorým sa stali pri krste... dáva do súladu ľudskú kultúru vo svojom celku s poslaním spásy tak, aby viera osvecovala vedomosti, ktoré si žiaci postupne nadobúdajú o svete, živote a človeku.*“ Duch katolíckej školy má byť preniknutý duchom evanjelia. Poznatky vedy majú učitelia v katolíckej škole žiakom odovzdávať vo svetle viery. Nestačí preto, aby učiteľ v katolíckej škole bol dobrý matematikár, alebo dobrý zemepisec. On musí byť dobrým učiteľom. Ale on je predovšetkým vychovávateľom, a to vychovávateľom v duchu viery. Ak má byť príkladom vo výchove, sám musí byť svedkom viery. Jeho život musí obsahovať tie zásady, ku ktorým chce viesť svojich žiakov.

Osobnosť žiaka – absolvent školy, má byť „novým stvorením“, ktorým sa stal pri krste. Krst je základom spoločenstva všetkých kresťanov. (KKC, 1271) Krst nás robí údmi Kristovho tela. (KKC, 1267) Krst očisťuje človeka od všetkých hriechov – to ho robí novým stvorením. (KKC, 1265) Pokrstení sú povinní vyznávať pred ľuďmi vieru, ktorú dostali od Boha prostredníctvom Cirkvi. (KKC, 1270) A napokon – pokrstený, včlenený krstom do Krista, je pripodobnený Kristovi. (KKC, 1272). Dôležitou úlohou katolíckej školy je viesť, vychovávať svojich žiakov, aby sa pripodobňovali Kristovi. Tak katolícka škola splní výchovný cieľ, ktorým je sám Ježiš Kristus.

Don Bosco takto načrtol identitu kresťana: „Príklad, ktorý má nasledovať každý kresťan, je Ježiš Kristus. Nik sa nemôže chváliť, že patrí Ježišovi Kristovi, ak sa ho nesnaží napodobňovať. Život a skutky kresťana má teda naplňovať život a skutky samého Krista.“¹⁶ Aký má teda byť kresťan?

- kresťan sa má modliť k Bohu, ako sa modlil Kristus, s pokorou a dôverou

kresťan má byť otvorený pre chudobných

kresťan sa má venovať svojim bližným – jeho správanie má byť príkladné, láskavé, seriózne, príjemné, jednoduché

kresťan má byť pokorný, lebo taký bol Ježiš Kristus

kresťan sa nemá povyšovať nad ostatných, má byť služobníkom všetkých

kresťan má byť poslušný voči autorite (dieťa poslúcha svojich rodičov, v práci poslúcha svojich nadriadených, predstavených,...)

kresťan má byť pripravený znášať útrapy, chudobu

kresťan vie zniesť potupenia a urážky, chorobu, prenasledovanie... a smrť

---

¹⁴ Deklarácia *GRAVISSIMUM EDUCATIONIS* – O kresťanskej výchove. In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu II. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993, s. 289, čl. 5.

¹⁵ Tamtiež, s. 292, čl. 8.

¹⁶ MOTTO, F.: *Výchovný systém Jána Bosca*. BON BOSCO : Bratislava, 2005, s. 42

Kresťan má spolu so sv. Pavlom hovoriť: „Už nežijem ja, ale vo mne žije Ježiš Kristus“ (Gal 2, 21). Dobrý kresťan sa nemá vylúčiť zo spoločnosti. Má pracovať v jej prospech, pre jej dobro, nemá jej škodiť, ani jej byť na záťaž.

Ak očakávame, že dobrá štátna škola vybaví do života svojho absolventa „všľudskými“ hodnotami (život, rodina, pokoj, sloboda, láska, vzdelanie, ...) potom tiež očakávame, že dobrá katolícka škola k týmto „všľudským“ hodnotám pridá tie, ktoré označujeme ako „kresťanské“. Ktoré sú to? Zaiste tu nevymenujeme všetky kresťanské hodnoty, a už vôbec nie podľa ich významu pre človeka, ale uvedieme aspoň niektoré:

- **Boh** – Boh stvorením povoláva každé bytie z ničoty k jestvovaniu (KKC, 2566), naše vyznanie viery sa začína „Verím v jedného Boha...“, sám Ježiš potvrdil, že Boh je „jediný Pán“ a že ho treba milovať: „Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou! To je najväčšie a prvé prikázanie“ (Mt 22, 37 – 38). Boh je pôvodcom daru života.
- **život** – nekonečne dokonalý Boh podľa svojho rozhodnutia slobodne stvoril človeka, aby mu dal účasť na svojom blaženom živote (KKC, 1). Ľudský život je posvätný, pretože od svojho začiatku vyžaduje stvoriteľské pôsobenie Boha a navždy zostáva v osobitnom vzťahu k Stvoriteľovi (KKC, 2258). Každý ľudský život od chvíle počatia až po smrť je posvätný. (KKC, 2319).
- **viera** – ako odpoveď človeka Bohu, ktorý sa mu zjavuje a dáva a súčasne mu prináša prehojné svetlo pri hľadaní posledného zmyslu jeho života (KKC, 26)

Sväté Písmo – prijímajúc ho ako Božie slovo, nakoľko je písomne zaznačené z vnuknutia Ducha Svätého (KKC, 81). Evanjeliá sú srdcom celého Písma, lebo sú hlavným svedectvom o živote a učení vteleného Slova, nášho Spasiteľa (KKC, 125)

- **sviatosti** – chápané ako znaky milosti ustanovené Kristom a zverené Cirkvi (KKC, 1131), ako prostriedky na posväcovanie človeka, na budovanie Kristovho tela a na vzdávanie kultu Bohu (KKC, 1123). Sviatosti prinášajú ovocie tým, ktorí ich prijímajú s potrebnými dispozíciami.
- **modlitba** – ako povznesenie duše človeka k Bohu alebo prosba k Bohu o vhodné dobré (KKC, 2559)
- **nedeľa** – deň, keď Cirkev slávi Kristovo zmŕtvychvstanie, veľkonočné tajomstvo nášho vykúpenia, preto sa volá aj „deň Pána“ (KKC, 1166). Je dňom liturgického zhromaždenia – veriaci slávia pamiatku umučenia, zmŕtvychvstania a slávy Pána Ježiša Krista, je dňom vďakyvzdania Bohu (KKC, 1167). Nedeľa ako deň na pestovanie rodinného, kultúrneho, spoločenského a náboženského života.
- **láska** – je (teologálna) nadprirodzená čnosť; prejavuje sa vo vzťahu k Bohu: Boha milujeme nadovšetko pre neho samého a svojho blížneho z lásky k Bohu ako seba samého (KKC, 1822). Ježiš urobil z „lásky“ nové prikázanie, keď hovoril: „Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás. Ostaňte v mojej láske“ (Jn 15, 9). A ďalej „Toto je moje prikázanie: Aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás“ (Jn 15, 12)
- **pravda** – ako správnosť v ľudskom konaní a v ľudskej reči (volá sa aj pravdivosť, úprimnosť, priamosť); človek sa má prejavovať ako pravdivý vo svojich skutkoch a svojimi slovami hovoriť pravdu, pričom sa má vystríhať dvojtvárnosti, pretvárek a pokrytectva (KKC, 1458) Sv. Tomáš Akvinský učil, že ľudia by nemohli spolunažívať,

keby si navzájom nedôverovali, t. j. keby si navzájom nehovorili pravdu. Kresťan, Kristov učeník, je povolaný „žiť v pravde“.

Vo výpočte hodnôt, ktoré majú byť obsiahnuté v hodnotovom rebríčku kresťana, by sme mohli pokračovať. Na záver ešte uvedieme jednu poznámku.

Je povinnosťou katolíckej školy – tak, ako každej inej školy - mať vypracovaný školský vzdelávací program. Základom pre jeho vypracovanie je štátny vzdelávací program pre príslušný stupeň vzdelania. Každý vzdelávací program má definované hlavné ciele vzdelávania vo forme kľúčových kompetencií (spôsobilostí) ako kombinácie vedomostí, skúseností, zručností, postojov a hodnôt, ktoré majú žiaci v procese vzdelávania dosiahnuť - nadobudnúť. V každom vzdelávacom programe je stanovených 7 kľúčových kompetencií, stručne si ich tu uvedieme:

a) sociálne komunikačné kompetencie

kompetencie v oblasti matematického a prírodovedného myslenia

kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií

kompetencie učiť sa učiť

kompetencie riešiť problémy

osobné, sociálne a občianske kompetencie

kompetencie vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry

Ako z prehľadu vidieť, štátny vzdelávací program nepozná kompetencie, ktoré by sme mohli označiť ako „náboženské“. Nakoľko výchova v katolíckej škole má náboženský charakter, sme toho názoru, že by náboženské kompetencie nemali chýbať vo vzdelávacom programe žiadnej katolíckej školy. Ako by mohli byť formulované:

Absolvent vzdelávania v katolíckej škole má osvojené tieto **náboženské kompetencie**:

- disponuje základnými vedomosťami biblického posolstva a kresťanského učenia
- chápe zmysel života z pohľadu spásy duše
- rozumie základným kresťanským životným postojom viery, nádeje a lásky, je pripravený angažovať sa pre ich rozvoj
- rozumie základným druhom kresťanskej modlitby a základnému správaniu spojenému s modlitbou
- slávi nedeľu a prikázané sviatky
- zúčastňuje sa aktívne na živote svojho farského spoločenstva
- rozvíja vlastné svedomie pristupovaním ku sviatosti zmierenia
- spoznávaním seba samého hodnotí svoje činy, dokáže si priznať vinu a viesť k náprave
- vhodnými formami sa zapája do misijného života
- vníma hriech ako najvyššie morálne zlo

POUŽITÁ LITERATÚRA

- DRAVECKÝ, J.: Elementárne vzdelávanie v cirkevných školách Spišskej diecézy. Ružomberok : Verbum, 2011.
- ĎURIČ, L., ŠTEFANOVIČ, J. a kol.: Psychológia pre učiteľov. Bratislava : SPN, 1977.
- GRÁC, J.: Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže. Bratislava : SPN, 1979.
- KAČÁNI, a kol.: Základy učiteľskej psychológie. Bratislava : SPN, 2004.
- KOSTELÁNSKA, E.: Hodnotová orientácia súčasnej mládeže a jej význam v pedagogickom procese. In: <http://www.uski.sk/zaklad.htm> (21.10.2011)
- MOTTO, F.: Výchovný systém Jána Bosca. BON BOSCO : Bratislava, 2005
- NAKONEČNÝ, M.: Lexikon psychologie. Praha : Vodnář, 1995.
- VAJDA, J.: Úvod do etiky. Nitra : Enigma, 2004.

DOKUMENTY:

- *GAUDIUM ET SPES – O Cirkvi v súčasnom svete.* In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993.
- *GRAVISSIMUM EDUCATIONIS – O kresťanskej výchove.* In: Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu II. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993.
- JÁN PAVOL II. : *Familiaris consortio.* Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993.
- *Štátny vzdelávací program – ISCED 1.* Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2008.